

[illegible]mentarz do nauczenia się abecadła, syllabizowania etc. sporządzony. Warsz. 1782.

ELEMENTARZ
DO NAUCZENIA SIĘ
ABECADŁA,
SYLABIZOWANIA, i CZYTANIA,
KU WYGODZIE
SZKOŁ PARAFIALNYCH
SPORZĄDZONY.

Ex libris Joannis [illegible]

W WARSZAWIE.

W DRUKARNI XX. MISSYONARZOW,
ROKU PANSKIEGO 1782.

Starano ſię w téy Xiążeczce przepiſać ſpoſób nauczenia ſię Abecadła, Sylabizowania, i czytania, któryby był równie ſnadny, iak gruntowny.

Wydane także ſą oprócz téy Xiążeczki inne dwie, iedna z nauką Katechizmu małego, a druga z obſzerniéyſzym, ſłużące do wydoſkonalenia dalſzego Dzieci w nauce Chrześciańſkiéy.

WYRAZENIE, CZYLI KRESLENIE.

Małych, i wielkich Liter w druku, i w piſaniu nie tak w porządku Abecadła zwyczaynie po ſobie kładą ſię, ale iak do ſiebie według właściwego kſztałtu ſą naypodobnieyſze, i iak z tego przyſtóſowanego podobieńſtwa uczącym ſię czytać, i piſać, nayłatwiey *rozeznawać i wrażać ſię na myſli* daią.

Małe drukowane Litery według wyrażonego porządku.

irt, unńm, vywxzźż, sś, cć, eeę, oóg, aaą, dqpb, lłhk, ff.

Małe piſane Litery.

ir, nńm, uvw, cć, éeę, oó, aáą, qg, xzźż, ky plłtbhdſfsś.

Wielkie drukowane Litery.

ILŁFEĘT, PBD, RK, CGO QUH, AĄNVWMXYZS

Wielkie piſane Litery.

COGEĘFLDŁSTBAĄJHK NMPRQUVWXYZ

Co do ſnadnieyſzego ieſzcze poznania różności, lub podobieńſtwa między ſobą Liter, kładą ſię *w przydadku* na karcie pod Tytułem (*Pierwſzy gatunek Liter Polſkich Łacińſkich*, i tam daley) na ten koniec dokładnieyſze ieſzcze obiaśnienia.

Litery Abecadła według porządku iak zwyczaynie po sobie następuią,

Małe drukowane Litery według tegoż porządku.

a á ą b c ć d e é ę f g h i k l ł m n ń o ó p q r s ś t u v w x y z ź ż.

Małe pisane Litery.

a á ą b c ć d e é ę f g h i j k l ł m n ń o p q r s ſ ś t u v w x y z ź ż.

Wielkie drukowane Litery.

A Ą B C D E Ę F G H I K L Ł M N O P Q R S T U V W X Y Z.

Wielkie pisane Litery.

A Ą B C D E Ę F G H I K L Ł M N O P Q R S T U V W X Y Z.

I. Te wszystkie *podkreślone Litery* w wyżey położonych rzędach są to poiedyncze *głosne Litery,* albo *samogłoski* (*Vocales zwane*). Jnne zaś są to poiedyncze *spół-brzmiące Litery,* czyli *spół-głoski* (*Consonantes zwan*).

II. W Łacińskim Abecadle (w ktorym Litery są iedne, co i w Polskim) nie masz Liter *ą, ę, ł*, a w Polskim nie masz *q*, bo tę zastępuie Litera *k*. Łacińskie zaś *v*. znaczy nasze *w*. np. *quivis*.

III.

III. Reguły, y przepisy, które dla Nauczycielow uczących czytać Dzieci naypożyteczniey służą, co do poznania liter, syllabizowania, y samego czytania, obacz na Karcie pod Tytułem *Przepisy* względem niektórych wyrazów &c.

Złączone dwie samogłoski (czyli Dyphtong, albo Dyphtongus) albo Dwugłoski, Trzygłoski są następuiące.

Dwugłoski, ia, ie, iy, io, iu, ay, ey, iy, oy, uy, *Trzygłoski*, np. *iay.*

A dwie złączone spółgłoski, są te.

Bl, bn, br, ch, cn, cz, db, dl, dn, dr, dz, fl, fn, Fr, gd, mn, pl, pn, pr, pt, rz, sk, gł, gn, gr, Kł, kn, kr, kw, sl, sn, sm, st, sp, sz, szcz, tl, Tł, tn, tr, tw, wn, wsz, zd, zl.

Przykłady tych złączonych Liter w przywiedzionych słowach (w ktorych się one znayduią) są co do *samogłosek* na karcie 37. A co do *spółgłosek* na karcie 39. wypisane,

Znamiona Pisarskie (Notæ Orthographicæ)

Znamiona, które się kładą po Literach:

,

Comma przecinek, albo znak małego przestanku w wymawianiu.

;

Media Nota, czyli *śrzednik*, znak przestanku większego.

:

:

Duo puncta, czyli *dwukropek*, znak także przestanku większego.

.

Periodus, albo *kropka*, znak przestanku naywiększego.

!

Exclamatio, czyli znak wykrzyknienia.

?

Interrogatio, czyli znak pytania.

-

Custos, czyli znak łączenia.

,,

Cudzy-słów, albo *cudzy-mów*, czyli znak słów cudzych; w pismo włożonych.

(::)

Parenthesis, albo *nawias*, znak wymówienia niższym tonem, co między Laseczki włożono bywa.

(1) lub (a) lub (*)

Odsyłacz, znak położonego na boku lub na dole przypisu, do którego Czytelnik odsyłany bywa.

§.

Paragraphus, albo znak oddzielaiący części mowy iedne od drugich.

: :

Powtórznik, czyli znak powtarzania, bo gdzie się tenże osobliwie w Pieśniach kładzie, tam trzeba słowo, a nawet czasem i całą strofę powtórzyć.

Zna-

Znamiona, które się kładą na Literach.

Znamie prawe.

To iest od prawy ku lewey ręce nad samogłoskami *á, é*, znaczy otwarte, i pełnemi ustami ich wymawianie, położone zaś nad *spółgłoskami ć, ń, ś, ź*, znaczy miękkie, czyli pieszczone, ich, wymawianie *np. Koń, Kość, Kaźń.*

Znamię lewe.

To iest od lewey ku prawey ręce położone nad ò znaczy, że tę *spółgłoskę* grubiey mówić trzeba, przystępuiąc trochę ku *u*, np. *Bòg*, pisżek, iednak niektórzy *Bóg* z prawym znamieniem.

Przycisk.

Znak wymawiania z przyciskiem spółgłoski ż, np. *każ.*

 Licz-

Liczba Rzymſka, czyli iak inaczey mówią Kościelna, położona wraz z tą. którą u nas poſpolicie używaią.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
8.	9.	10.	11.	12.	13.	20.
VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XX.
30.	40.	50.	60.	90.	100.	101.
XXX.	XL.	L.	LX.	XC.	C.	CI.
500.	1000.					
D.	M.					

Liczba Roku np. 1782. *MDCCLXXXII.*

Zło-

Złożone w ſwych przyzwoitych ſpoſobach Litery zowią ſię Syllaby, i ieſt ich ſześć gatunków.

I. *Rodzay czyli gatunek Syllab ieſt, kiedy ſię poczynaią od* ſpołgłoſków, *a kończą na* ſamogłoſkach.

Ba	be	bi	bo	bu	bay	boy
Ca	ce	ci	co	cu		cy
Da	de	di	do	du	day	dy
Fa	fe	fi	fo	fu		
Ga	ge	gi	go	gu	gay	gie
Ha	he	hi	ho	hu	hay	hie
Ja	je	jy	jo	ju	jay	jey
Ka	ke	ki	ko	ku	kay	kie
La	le	li	lo	lu		ley
Ma	me	mi	mo	mu	may	mey
Na	ne	ni	no	nu	nay	nie
Pa	pe	pi	po	pu		pie
Kwa	kwe	kwi	kwo	kwu		kwie
Ra	re	ri	ro	ru	ray	rey
Sa	ſe	ſi	ſo	ſu		ſoy
Sta	ſte	ſti	ſto	ſtu	ſtay	ſtoy
Ta	te	ti	to	tu	tay	tey
Va	ve	vi	vo	vu		
Wa	we	wi	wo	wu	way	woy
Xa	xe	xi	xo	xu	xią	xię
Za	ze	zi	zo	zu	zay	zie.

Nie-

Niektòre ſłowa dla pokazania w nich rodzaiu ſię w Syllabizowaniu ſłów trudnieyſzych

Be-ſty-a	be-ſty-al-ſki	ber-ło
Ce-bu-la	ce-gła	ce-gla-ny
Do-ſto-ień-ſtwo	do-bro-dzìéy-ka	do-bra
Fu-ra	Fran-cuz-ka	fra-ſu-nek
Ga-da-nie	ga-łąz-ka	go-dzi-na
Ha-mo-wa-nie	Het-mań-ſtwo	hoł-du-ię
Ja-ie-czni-ca	ia-go-da	ia-do-wi-ty
Ka-dzi-dło	kacz-ka	ka-łu-ża
Ła-chma-ny	ła-ci-na	łą-ka
Ma-la	mi-ło-ſier-dzie	Ma-tu-nia
Na-mo-wa	nę-dza	nie-bo-żąt-ko
Peł-nia	per-ła	pie-rzy-na
Kwar-tał	kwa-dra	kwar-ta
Ra-na	ró-ża	ry-ba
Su-mie-nie	sa-dzaw-ka	ſa-mo-
To-po-la	to-po-rzy-ſko	tor-ba
Fe-bra	ſraſz-ka	fi-gar-nia
Wo-da	wa-pno	war-ga
Za-ba-wa	ża-ba	żab-ka

Rozmaite

Ewa, Sara, Marya, Elżbieta, Dorota, Łu- ryaſz, Sodoma, Samarya, Galilea,

Wypis niektórych krótkich wyrazów i nauk

Bòg ieſt ieden,

On Niebo, Ziemię, i wſzyſtko ſtworzył Bòg ieſt Sędzia ſprawiedliwy, który dobre albo też w czaſie dalſzym, w tym, lub w

pierwſzego Syllab tudzież i dla ćwiczenia kładą ſię.

becz-ka	bay-ka	
ce-gla-ſty		
do-mo ſtwo		
fo-ry-tu-ię		
gar-dzę		
hu-kam		
ja-błon-ka		
ka-pu-ſta		
ła-ſy	le-kar-ſtwo	li-ſty
ma-lo-wa-nie		
na-zwi-ſko		
peſt-ka	pę-to	
kwe-ſta		
ray-ca	ru-ſze-nie	
chwal-ca		
to-nia		
fu-tro		
wa-rzę-cha		
za-chwy-ce-nie		

Jmiona.

cya, Jeremiaſz, Ozeaſz, Jonaſz, Zacha- Jerycho, Niniwe, Babilonia

dla ćwiczenia dzieci w czytaniu początkowym.

i wſzyſtkim rządzi.
nadgradza, a złe karze, albo teraz zaraz, przyſzłym życiu.

II. *Rodzay Syllab poczynaiących ſię* od ſa-

Ab	eb	ib	ob
Ac, ach	ec, ech,	ic, ich	oc, och
Ad	ed	id	od
Af	ef	if	of
Ag	eg	ig	og
Ak	ek	ik	ok
Al	el	il	ol
Am	em	im	om
An	en	in	on
Ap	èp	ip	op
Ar	er	ir	or
As	es	is	os
At	et	it	ot
Aw	ew	iw	ow
Ax	ex	ix	ox
Acz	ecz	icz	ocz

Niektòre ſłowa dla pokazania drugiego ro-
Syllabizowaniu kładą ſię.

Aż,	on	ów,
I-glarz,	ję-zyk,	iad,
Od-pòr,	o-gień,	o-boz,
O-cet,	ol brzym,	o-błok,
U-pór,	u-ciſk,	u-ſność,
U-myſł,	u-kłon,	u-puſt,

Różne

Jſmael, Samuel, Jzrael, Joel, Goliat, Jo-
Urſzula, Antonina.

mogłoſków, *a kończących* na ſpòlgłoſkach.

ub	aub	ayb	
uc, uch	ayc		
ud	ayd		
uf	auf	ayf	
ug	ieg	aig	
uk	aſk	ilſk	
ul	aul	ayl	
um	aym	eym	
un	ayn	ein	
up	ayp	eph	
ur	iar	ier	
us	aus	ays	
ut	ayt	az	
uw	auw	ayw	
ux	aux	ęx	ąx
ucz	ycz	arcz	

dzaiu Syllab, i dla dalſzego cwiczenia ſię w

ul,	iuż,	
iak,	in-ka-uſt,	ie-den,
o-ſzuſt,	o-braz,	
o-krąg,		
u-rząd,		

Jmiona.

ab, Moab, Joaſz, Otto, Jerzy, Anna;

Wypis niektórych krótkich wyrazów i nauk dla ćwiczenia dzieci w czytaniu początkowym.

W Bogu ſą trzy Oſoby: Ociec, Syn, i Duch Swięty. A druga Oſoba JEZUS Chryſtus będąc Bogiem, i Człowiekiem narodził ſię z Maryi Panny. Duſza ludzka nieśmiertelna, a ciało lubo śmiertelne Zmartwychwſtanie przecię na Sąd powſzechny.

III. *Rodzay Sylab, które maią na początku, i na końcu ſpółgłoſki, a we śrzodku ſamogłoſki, a te które tu ſię kładą czynią razem i ſłowa iednoſyllabne.*

Bat	bòt	bok	bót	bòr	byk
Cud	cel	cug	ciąg	cal	
Dąb	dym	dług	dłoń	dół	dom
Fuk	Flak				
Gęś	gil	głog	głos	giez	guz
Hak	huk				
Jad	iak	Jan	jaś		
Kur	koń	koł	kieł	kot	kir
Ląd	łąg	lep	lez	łeb	lew
Mąż	mak	miód	mam	moc	
Nać	nic	nić	nos	nòż	nuż
Pal	pęk	płot	pług	pot	pan
Kwas	kwit	kwik	kwiat		
Rak	rod	ròg	rok	ròw	ryż
Sad	ſor	ſól	ſok	ſęp	ſęk
Tom	toń	Tur	tor	ten	tył
Wał	wąż	wòz	wół	wór	wić
War	wąs	wet	Wóyt	włos	wab
Xiądz					
Zak	zad	żal	żar	ząb	żyd.

Jnne ieſzcze do tego ſyllabizowania ſłużące

Krzyk, Kurczak, Kuchmiſtrz, kunſzt,
Grzech, grzyb, grzybek, grzmot, grob,

Rozmaite

Xantes, Xerxes, Nemrod, Marek, Jan,
Ludwik, Henryk, Wilhelm, Konrad, Ja-
Kraków, Warſzawa, Berlin, Ryga, Gdańſk,

Wypis niektórych wyrazów i nauk dla ćwicze-

Trzeba Chrześcianinowi umieć ſkład Apo-
nielſkie, dzieſięć Przykazań Bożych, i
Kochay Pana Boga twego z całego ſerca, i
iak ſiebie ſamego.
Co niechceſz, aby ci czyniono, to ty in-
ci czyniono, to i ty innym czyń.

IV. *Rodzay Sylab, które ſię kończą na dwóch,*
du w tymże ſpoſobie od iakich ſię, i wielu
też i ſłowa iednoſyllabne.

arb,	arg	eſzcz
Skarb	*targ,*	*deſzcz,*
tak	ierz	obr
Ptak,	*zwierz,*	*dobr,*
arſz	eſt	icz
Marſz,	*chrzeſt,*	*bicz,*
acz	edł	yſł
Tkacz,	*ſzedł,*	*zmyſł,*
arść	ers	ierp
Garść,	*Pers,*	*ſierp,*

ſłowa,

ſłowa.
kſztałt,
groch.

Jmiona,

dwiga, Eſter.
Wrocław.

nia dzieci w czytaniu.

ſtólſki, Modlitwę Pańſką, Pozdrowienie A-
pięć Kościelnych, i ſiedm Sakramentów.
z całey duſzy twoiey, a bliźniego twego
nym nie czyń, i znowu: co chceſz żeby

albo więcey ſpółgłoſkach, nie. maiąc wzglę-
liter poczynaią, a te które ſię tu kładą, czynią-

ich	odz	uſz
Mnich,	*wodz,*	*kuſz,*
azd	oſz	ełm
gniazd,	*koſz,*	*chełm,*
eść	ość	unt
pięść,	*kość,*	*funt,*
odź	ień	yśl
chodź,	*dzień,*	*myśl,*
iedm	urcz	ach
ſiedm,	*kurcz,*	*ſtrach,*

ieśń

ieśń	ięć	aſtr
Pieśń,	*pięć,*	*plaſtr,*
art	ynſz	unſzt
Czart,	*czynſz,*	*kunſzt*
arć	elc	iech
Barć,	*ſmelc,*	*śmiech,*
acz	ierć	iedz
Płacz,	*śmierć,*	*ſiedz,*
aſk	iecz	erdź
Wrzaſk,	*miecz,*	*żerdź,*
aſtr	iądz	art
Plaſtr,	*Xiądz,*	*wart,*
aſzcz	ecz	ieprz
Płaſzcz,	*precz,*	*pieprz,*
arp	erz	obr
Karp,	*perz,*	*bobr,*
art	arm	ech
Chart,	*karm,*	*Czech,*
aśń	aźń	arz
Baśń,	*kaźń,*	*twarz,*

ić	eść	ilk
pić;	*ſześć,*	*wilk,*
as	ołć	
czas,	*żółć.*	
ark	unt	
kark,	*grunt,*	
och	ubr	
groch,	*żubr,*	
oſk	uch	yſk
woſk,	*ſłuch,*	*zyſk,*
aſzt	edź	oſt
maſzt,	*śledź,*	*moſt,*
on	uſzcz	uſk
ſzron,	*bluſzcz,*	*pluſk,*
ark	yſz	
kark,	*myſz,*	
oźdź	iech	
goźdź,	*miech,*	
odź	ycz	
młodź,	*ſmycz,*	

Wypis niektórych krótkich nauk dla ćwiczenia dzieci w czytaniu początkowym.

Czcić powinniśmy Pana Boga , i Jego święte wielbić Jmię. Oraz kochać Rodziców i ich ſię w miłości bać , iako i wſzyſtkich ſtarſzych ; a nikomu w żadney rzo- czy krzywdy nie czynić.

V. *Rodzay ſyllab, które ſię poczynaią od względu w tymże ſpoſobie, na iakich ſię kładą, czynią też i ſłowa* iednoſylabne.

Blaſk	błąd	blech
Chrzan	chuć	czołn
Drab	drąg	drozd
Frant	flis	frakt
Grad	gracz	gbur
Kray	krzak	kmotr
Lwów	lgnę	łkam
Mſza	mlecz	młyn
Pręt	płon	płon
Rzym	rzecz	rznę
Struś	ſtal	ſklep
Tracz	trwam	tron
Włoch	wrog	wrzos
Zbieg	zgiełk	zgon

Różne

Chryſtus, Kleofas, Grzegòrz, Franci- Pruſy, Praga, Drezno, Kroacya.

Niektòre do czytania

Panew, złotouſty, Radny Pan, Samowła- paw, wonne ziele, miłe pienia, pewna

dwòch, *albo więcey* ſpółgłoſków *nie maiąc* i wielu literach *kończą, i te które ſię tu*

brzeg	broń	
cło	część	chrzczę
druk	dzwon	dług
frukt		
grzech	grzmot	
klucz	krzyż	kres
mroz	młot	ſłod
płot	proch	pług
ſprzęt	ſtaw	ſtrąk
troſk	trup	
wrzod	wnuk	wnet
złość		

Jmiona.

ſzek.

ſłowa:

dny, Siwy koń, wielki ſtrumień, piekny wiara.

Wypis niektórych nauk dla ćwiczenia dzieci w czytaniu początkowym.

Jeżeli kto chce żyć świętobliwie, niechay Chryſtuſa naśladuie; niech ſię uczy od niego, że ieſt cichy, i pokornego ſerca.

Kochaycie nieprzyiacioły ſwoie, i dobrze czyńcie tym, którzy was nienawidzą, i módlcie ſię za tych, którzy was prześladuią i złość wam wyrządzaią, bo tak Chryſtus przykazuie.

****

VI. *Rodzay ſyllab, które i na początku, i na końcu maią dwie lub więcey* ſpółgłoſków, *iak tu ſię kładą.*

Drzeſz, ſtrych, ſzczwacz, wſzerz, kradł, młodź, łżeſz, łſknąć, grzech, chrzeſt, chrzſtem, gwałt, tłuſzcz, ſzerzć, ſchudł, tchórz, Włoch.

Wy-

Wypis niektórych wyrazów i nauk dla ćwiczenia dzieci w czytaniu początkowém.

Są także iſtotne powinności Chrześcianina, aby łaknących nakarmić, pragnących napoić, nagich przyodziać, podróżnych potrzebnych w dom przyiąć, więźniów pocieſzyć, chorych nawiedzać, umarłych grzebać, wyſtępnych karać, nieumieiętnych nauczyć, błędnym dobrą dać radę, Boga o zbawienie bliźnich proſić, ſmutnych cieſzyć,

Syl-

Syllaby z wyżey położonych ſześciu gatunczenia ſię, a noyſzczególniey dla więkſzey natwości w naſtępuiącym ułożeniu zebrane.

Ba	bark	barſzcz	bank
	bankierz		
Be	bek	bękart	bąk
	brnę		
Bie	bieg	biegun	biegunka
Bo	bob	bobr	bór
	borg		
Bu	bukſzpan	burmiſtrz	burſztyn

Ca	cal	całość	chrap
	chróſt	chrapam	
Ce	cena	cetnar	cel
	celnik	cepy	
Ci	cichy	ciąg	ciągły
Co	córka	còreczka	coroczny
Cu	cud	cudotwòrca	cugiel

Da	dar	darn	daremno
De	dech	defekt	dbanie
Do	doł	dołeczek	dolny
	dom	domowy	dómownik
Du	duch	duchowny	dufam.

ków dla lepſzego ieſzcze w ſyllabizowaniu ćwipotym w czytaniu, i ſłów wymawianiu ła-

Bra	brat	brak	brakuieſz
Bre	brew	brwiſty	brodacz
Bry	brykam	brytan	
Bro	brzoza	brzoſt	brzuch
Bru	bruk	brukarz	brudzę
Bla	blacha	blacharz	blaſk
Ble	blech	blednieię	
Bli	bliſki	bliſkość	bliźny
Blo	bloch	blona	blonka
Bley	bleywas		

Cha	chart	chałupa	chaldeyczyk
Che	chełpliwy	chędogi	chlew
Chrze	chrzeſt	chrzeſny	chrzeſna
Chło	chłop	chłopczyk	
Ckli	ckliwy	ckliwość	
Cia	ciało	ciaſto	ciaſno
Cie	ciele	cielątko	cieleśnik

Dra	drab	drabant	drabka
Dre	drelich	drewno	drgam
Drze	drzewo	drzewiſty	drzwiczki
Dro	droga	drobiazg	dròp
Dru	druk	drukarz	drukarnia.

Fa	fara	farſki	farba
	farbiarz	farbuję	fartuch
Fi	figa	figarnia	figowy
	figiel	figlarz	
Fo	folwark	foluſz	
Fu	fuk	fukam	fukliwy
	fuzya		
Ga	gać	gach	gadliwy
Gę	gęba	gęś	
Gie	giermek		
Go	gody	godownik	goduję
Gu	guſz	guzikarz	
Ha	hak	haczyk	
He	heban	Henryk	
Hi	hiſtorya		

Fla	flanela	flamanczyk	flaſzka
Fle	flet	fleytuch	
Fli	flis	fliſowka	
Flo	Florencya	Florenczyk	
Fu	fura	furman	futro
Fra	fraſzka	Francuz	
Fry	Fryderyk	fryzuję	
For	fòrtka	forteca	
Fru	frukta		
Fun	funduſz	funt	
Gla	glanc	glancowny	glancuję
Gle	gleyt		
Głę	głębia	głębokość	
Gli	glina	gliniany	
Glo	glob	głòd	głos
Głu	głuch	głuchota	głupi
	głuſzec		
Gna	gna	gnat	
Gra	grabie	graca	grad
	gracz		
Gre	Grek	Greczyn	grzeczny
Gru	grubianin	grubość	gruda

Ho	hoyność	hołd	hołdownik
Hu	huk	huta	
Ka	kaczka		
Kę	kęs	kępa	kędzior
Ki	kiſzka	kibić	kiy
Kie	kielich	kiedy	kieruię
Ko	koza	kożuch	kozioł
Ku	kubek	kubeł	

La	lato	las	laſka
Le	lew	lwica	len
Li	liſt	lichwiarz	lichtarz
—	lichy		
Lo	lot	lotny	los
Lu	lubo	lud	ludzki

Kla	klacz	klaſztór	
Kle	kley	kleię	kleynot
Kli	kliwia	klin	kliniaſty
Klo	kloc	klon	kłoſiſty
Klu	klucz	kluię	kłuſak
Kne	knebel		
Kni	knieia		
Kno	knot	knowanie	
Knu	knuię		
Kra	kramarz	kramnica	
Kre	krewny	krewkość	kreda
Krtu	krtuſzenie	krtuſzę ſię	
Kro	Król	króleſtwo	
Kru	kruk	kruchość	
Kwa	kwadrans	kwartał	kwaśny
Kwe	kweſta	kweſtarz	
Kwi	kwiczoł	kwilę	kwiat
Kwo	kwokam	kwoka	

Ma	maść	macocha	
Me	mech		
Mi	miły	miedź	miech
Mo	moc	mocny	mocarz
Mu	mularz	mur	murować
Na	nad	nader	nadzieia
Ne	nerka		
Ni	niby	nigdy	niczego
No	noc	nocny	nowy
Nu	nurek	nurt	nurzanie
Pa	pacha	pachnę	
Pe	pełen	peł	
Pi	pić	picie	
Po	pobòr	pobożność	pobożny
Pu	puder	pudło	puhacz

Pcha	pcham	pchanie	pchła
Prza	przaſny	prządka	
Prze	przebaczam	prześcieradło	
Przo	przodek	przodkowie	
Pſzczo	pſzczoła	pſzczelnik	
Pſal	pſalmiſta	pſałterz	
Pſi	pſiarnia	pſiſko	
Pta	ptak	ptaſznik	ptaſzęta
Pſo	pſota	pſotliwie	
Pſtra	pſtry	pſtrąg	pſtrocizna
Pry	pryſkam	pryſzczy	prypeć
Pla	plaſk	plaſtr	plama
Pal	palma	palliowy	palliuſz
Ple	Pleban	pleśń	pleſz
Pli	pliſz	pliſzka	plika
Pło	płot	płòciennik	płomień
Plu	pluſkwa		

Ra	rano	ranny	
Re	reſzta		
Ro	ròża	ròy	
Ru	ruda	rudnik	ruta
Ry	ryś	ryż	rycerz
Sa	ſad	ſadło	ſadowy
Se	ſen	ſenat	ſędziwy
Si	ſidlę	ſidło	ſilny
So	ſol	ſolniczka	ſołomeniak
Su	ſum	ſumma	ſumienie

Plwa	plwacz		
Pro	proch	Prorok	probierz
Pru	Pruſak	prum	

ſzcza	ſzczaw	ſzczawik	
ſzcze	ſzczekacz	ſzczerość	ſzczęście
	ſzczerk	ſzczerba	
ſzczwa	ſzczwacz	ſzczwany	
śla	ślad	ślak	
śle	śledź	śledziona	
Sło	ſłoń	ſłońce	ſłonina
Smro	ſmród	ſmrodliwy	
Smie	ſmiech	śmierć	śmietana
Smo	ſmok	ſmołę	ſmoła
Smu	ſmug	ſmutek	ſmuk
Sna	ſnadnie	ſnadny	

Snie	śnieg	śnieżny	śnieguły
Szni	ſznicerz	ſznicerſtwo	
Szko	ſzkoda	ſzkoła	ſzkopiec
Sznu	ſznur	ſznurek	ſznuruię
Szpa	ſzpak	ſzparagi	ſzpanolet
Szro	ſzròt	ſzròtować	
Szta	ſztaba		
Szwa	ſzwaczka	ſzwagier	ſzwany
Szwe	Szwed	Szwecya	
Swo	ſwóy	ſwora	ſworny
Szczo	ſzczotka		
Stra	ſtrach	ſtraſzydło	ſtrawność
Strę	ſtręczę	ſtręczyna	ſtręczyłeś
Stro	ſtrona	ſtrokaty	ſtròy
Stru	ſtruga	ſtrugam	ſtrumień
Stry	ſtrych	ſtrycharz	ſtrychuię.
Ta	tak	takowy	takt
Te	ten	teraz	termin
To	topòr	toporzyſko	ton
Tu	tuczę	tuczny	tuſzę
Za	zabóy	zabawa	zabobon
Zie	ziele	zielnik	zielony
Zo	żòłć	żòłtek	żółty
Zu	żur	żuraw	żuię.

Przy-

Przypiſy względem niektórych wyrazów co do ſłów i rzeczy wyżey położonych większego obiaśnienia wymagaiących, i które nauczyciele, czytać uczącym ſię dzieciom, tłómaczyć, i wrażać w umyſł iak nayzrozumialey maią.

§. I. O literach.

Litera tak od Łacinników mianowana, od dawnych Polaków zwana była *czcionką*, albo *tcionką*, lepiey zaś od ſłowaków *głoſką*, a to od znaczenia głoſu. Z tego więc przyiętego Jmienia właściwie ſię (Vocalis) przez nazwiſko *Samogłoſka*, a (Conſonans) przez nazwiſko *Spółgłoſka* wyraża. *Dyphtongus* zaś przez nazwiſko *dwugłoſka*, a *tryphtongus* przez nazwiſko *trzygłoſka*.

I. *Samogłoſka* zatym dla tego nazwiſko bierze, że ſama przez ſię brzmi, i wymawia ſię; ſamogłoſki ſą dwoiakie: iedne *poiedyncze*, a drugie *złączone*.

Poiedyncze zowią ſię, że ſię tylko z iedney *ſamogłoſki* ſkładaią: iako to, a, e, i, o, u, y. *Złączone* zaś, czyli *dwugłoſki*, albo *trzygłoſki*, że ſię z dwóch lub więcey *ſamogłoſków* ſkładaią, np. *ia ie iy io iu ay ey yi oy uy*.

II. *Spółgłoſka* bierze nazwiſko dla tego, że ſię wymówić ſama nie może, aż za przyłączoną iaką czyli *poprzednie*, czyli *naſtępnie ſamogłoſką*; i te także ſą dwoiakie *poiedyncze* np. b. c. d. f. g. h. k. l, m, n. p. q. r. s.

 t, w.

t. w. x. ż. *złączone np.* ſk. ſt. ſl. bt. ſz. cz. iak ſą na karcie 5*tey* wyrażone.

§. II. O Sylabach.

I. *Spółgłoſki* złączone z *ſamogłoſkami*, albo ſame tylko *ſamogłoſki* do wymawiania przypadaiące, bądź *poiedyncze*, bądź *podwóyne*, czyli więcey, nazywaią ſię *ſylabą*.

II. Sylaby dzielą ſię na trzy główne rodzaie, a z nich dwa oſtatnie znowu na inne cztery, i ſą tedy *ſześciorakie gatunki ſylabów*.

Pierwſzy główny gatunek ſylabów czyni *ſamogłoſka*, bądź *poiedyncza*, iak np. o. albo *dwugłośna* iak *oy. np. w ſłowach:* o-racz, oy czy-zna.

Przykłady gatunków złączonych ſamogłoſek widzieć w naſtępuiących ſłowach.

ia	ie	iy	io	iu	ay
ciało	biegun	czciy	wioſna	dziura	tayny.
ey	yi	oy	uy		
ſeymik	przyidzie	woyna	uyma.		

Wtóry główny gatunek czyni *ſamogłoſka* wraz z *ſpółgłoſką* czyli ta ſpółgłoſka będzie przed ſamogłoſką, iako w ſłowie ſo-wa, czyli też po niey wypada, iak w ſłowie ow-ca.

Trzeci główny gatunek czyni *ſamogłoſka* i więcey iak iedna razem *ſpółgłoſka* położona, bądź to na początku, bądź na końcu

Wyra-

Wyrażone wſzyſtkie trzy główne ſylabów gatunki w naſtępuiących ſłowach zawieraią ſię *np.*

1 2 3
E -- le -- men -- tarz.

1 2 3
u -- kſztał -- ci

A z tych oſtatnich dwóch wypadaią, iak wyżey, inne cztery naſtępuiące.

I. W których ſię na początku i na końcu *ſpółgłoſka* znayduie, iako w ſłowach = *Lis*, *Lin*.

II. Które dwie lub więcey *ſpółgłoſków* przy końcu maią, iako to w ſłowach = *acz*, *ośm*.

III. Które maią przy początku dwie lub więcey *ſpółgłoſków*, iako w ſłowach = *knot*, *ſprzęt*.

IV. W których ſię znayduią i na początku, i na końcu dwie lub więcey *ſpółgłoſków*.

III. Jle ieſt w ſłowie poiedynczych ſamogłoſków, tyle ieſt w nim ſylab. *np.*

1. 1. 2. 1. 2. 3. 4. 5.
Sum, ſtę-pa, prze-śla-do--wa--ny; bo złączone *ſamogłoſki* za iednę tylko muſzą bydź poczytane literę. *np.*

1. 2. 3. 1. 2. 3.
o-pie-kun, o-fia-ra.

IV. Syllabizować tedy *iednoiſtne ſylaby*,

czy-

czyli *iednoſyllabne* ſłowa, *znaczy* Litery do iedney ſyllaby należące po iedney wymieniać, i weſpół potym wymawiać, *np. w-p-r-z-ó-d, wprzód*, w-n-e-t, *wnet*. A kilkaſyllabne ſłowa ſyllabizować: *znaczy* litery, które do któreykolwiek ſyllaby należą po iedney wymieniać, i weſpół, potym wymawiać, i oraz poprzedzaiące ſyllaby aż do końca ſłowa zawſze powtarzać. Słowa zaś iedne po drugich podług złożonych liter wymawiać: nazywa ſię ⩵ czytanie.

V. Złączone ſpółgłoſki (iak ſię niżey zaraz kładą) gdy ſię w pośrzodku ſłowa znayduią, rozdzielać od ſiebie w ſyllabizowaniu nie trzeba.

bł	bn	br	ch	cn	cz
obłok	podobno	dobroć	lichy	obecny	życzę
db	dl	dn	dr	dz	fl
dbam	podle	iedno	modro	cudzy	Jnflanty
fn	fr	gd	mn	pl	pn
çofnę	fraſzka	nigdy	pomnę	grępla	kupno
pr	pt	rz	ſk	gł	gn
opròcz	deptał	nurzam	łaſka	cegła	ogniwo
gr	kł	kn	kr	kw	ſł
igrzyſko	ukłon	okno	okręt	kwitnę	oſła
ſn	ſm	ſt	ſp	ſz	ſzcz
oſnowa	taśma	oſtro	oſpały	oſzuſt	oſzczep
tl	tł	tn	tr	tw	wn
wątlę	tłomączę	zdatny	trę	potwarz	ławnik
wſz	zk	zl			
zawſze	każdy	kozle.			

§. III.

O ſłowach, czyli wyrazach.

Słowo ieſt wyraz myśli, ktòre ſię z iedney, lub więcey ſyllabów ſkłada, a ſtąd wynikaią podziały rozmaitego ſłòw gatunku: iako to z względu.

I. *Na wielość ſyllabów* dzielą ſię.

Na iednoſyllabne, ktòre tylko iednę maią ſyllabę, *np. wiedz, że Bóg ieſt.*

Na kilkaſyllabne, ktòre więcey iak iedne maią ſyllaby, *np. kochay Boga, poſtępuy w drodze zbawienia.*

II. *Z względu zażycia ich*, albo poiedynczo, albo *w łączeniu ſię* z ſobą.

I. *Na niezłożone*, gdzie iedne ſame tylko do wyrażenia rzeczy bywaią zażyte bez względu na wielość ſyllab *np.* mak, matka, Makòw.

II. *Na złożone*, ktòre ſię więcey iak z iednego poiedynczego ſłowa ſkładaią, *np. Arcy-Biſkup prze-mowa.*

III. *Na przydatkowe*, które ſię tylko od innych, z ktòrych pochodzą, ròżnią przydaniem ſyllabòw, *albo* na początku, iako *np.* przez do danie ⩵ *na, do, od, po, za, przy, prze,* w ſłowach ⩵ *napić, dobić, odliczyć, policzyć, zapiſać, przykryć, przebić.*

Albo na końcu np. przez dodanie ⩵ *wſzy, śmy, cy, ſię, ko, kroć, iſty, ſzy,* w ſłowach ⩵ *pamiętawſzy, iedliśmy, piſzący, kurczy ſię, prze-*

ciwko, *częstokroć*, *dwoisty*, *łacnieyszy*. Do liczebnych zaś słów przez dodanie = *raz*, *razy*, *raki*, *iaki* = *Jedenraz*, *dwarazy*, *sześcioraki*, *dwoiaki*.

III. *Z względu na ich odmienianie się, lub nieodmienianie się dzielą się na nieodmienne i odmienne.*

Nieodmienne znowu dzielą się na cztery szeregi:

I, *Wykrzyknik* (*interjectio*) *np ach! biada! nuż.*

II. *Przyimek* (*præpositio*) *np. przed, na, po.*

III *Spoynik* (*conjunctio*) *np. albowiem, ponieważ, aczkolwiek.*

IV. *Przysłowek* (*adverbium*) *np. nie, wnet, tylko.*

Odmienne podobnie *na cztery dzielą się szeregi*:

I. *Na wyrazy*, które co mianuią i Jmiona daią = albo raczey *mianowania* czyli *Jmiona*: a z tych są.

a) *Jmiona rzeczy*, czyli *Jmiona rzeczowne*, czyli ieszcze inaczey *rzeczowniki* (*substantiva*) *np. człowiek, dziecie, drzewo.*

b) *Jmiona* przymiotów, czyli *Jmiona* przymiotne, albo przymiotnik (*adjectiva*) *np. pobożny, mądry, pracowity.*

II. *Wyrazy kładące się za Jmiona*, czyli *zaimki* (*pronomina*) które są dwoiakiego także gatunku = *iedne* kładące się za *rzeczowniki*

wniki np. io, ty. Drugie za przymiotniki np. móy, moia, moie. Twóy, twoia, twoie.

III. *Na wyrazy sądzące o rzeczy*, która (*a*) *albo* co czyni względem drugiey, *np. słońce oświeca ziemię.*

b) *Albo* bierze co od drugiey, *np. ziemia iest oświecona od słońca.*

c) *Albo też* oznacza prosty iey stan bez żadnego względu do drugiey *np.* słońce świeci.

A stąd *słowa czynne* (activum) *np.* oświecać, chwalić.

Słowa bierne (passivum) *np.* bydź oświeconym, bydź chwalonym.

Słowa obostronne, czyli *nieiakie* (neutra) *np.* siedzieć, chodzić.

IV. Są ieszcze *słowa*, które według sposobu obudwóch ostatnich wypisanych gatunków odmieniaią się i właściwie nazwać się stąd mogą *Jmiosłowa*, *Jmiosłów* (*participium*).

§. IV. *O pisaniu.*

Pisanie iest: Litery, znamiona Pisarskie, i tym podobne ciągi, albo piórem i inkaustem, albo ołówkiem, lub kretą kreślić. Niedosyć zaś tylko iest *pięknie pisać*, *to iest*: *pismo kształtne*, *i wyraźne czynić*, ale *też dobrze*, *i iak należy pisać*, to iest: prawe litery, i znamiona Pisarskie rozsądnie i nie błędnie wyrażać. Po-

Poſtrzegło ſię nieraz, że Nauczycielom częſto przytrudno wypada te w Literach ciągi, czyli kreślenia, któremi ſię iedna od drugiey różnią, dokładnie, i zrozumiale dzieciom pokazać i przepowiedźieć: przez co i uczniów ſwych bardzo nudzą, i temu celowi, do którego ſię tym ſpoſobem w uczeniu dobrze poznawania Liter zmierza, wcale zadoſyć nie czynią. Żeby ſię tedy i tey trudności zapobiegło, pożyteczno będzie wſzyſtkie ciągi, z których ſię w Abecadle Polſkim i Łacińſkim Litery ſkładaią, każde z oſobna, iak na początku w tym Elementarzu ſą wyrażone, i oraz iak porządkiem na karcie naſtępuiącey ſą wypiſane, obiaśnić i wytłòmaczyć. Nie trzeba rozumieć, że ten ſpoſób poznawania Liter przez oſobne wykłady rozmaitych ich ciągów, czyli kreślenia tak różniących ſię od ſiebie, iak do ſiebie podobnych, będzie zbyt trudny, albo umyſły dzieci obciążaiący; bo doświadczenie pokazało z wielu dzieci, i to miernego bardzo poięcia, iż dokładnie i doſyć łatwo takowe różności i odmiany poznali, i iedne do drugich należycie przyſtòſować łatwo potrafili. Nie należy iednak tego ſpoſobu względem dzieci w początkach ſamych uczenia ſię Liter zażywać, ale tylko względem iuż dobrze oneż znaiących, a nayſzczególniey ſłuży dla Nauczycielów, i ktòrzy to naylepiey uſtnie dzieciom obiaśnić potrafią; potym też i dla ćwiczenia umyſłu po-

ſtępu-

ſtępuiących iuż w czytaniu dzieci, aby ſię wcześnie i z ſamych początków do pilney i rozſądney nad rzeczami wſzelkiemi rozwagi i rozeznawania przyzwyczaiali.

Pierwſzy gatunek Polſkich, i Łacińſkich Liter, które ſię z liniiek, czyli laſeczek z góry na dół pociągnionych robią.

i, *i,* ma kropkę nad liniiką, czyli laſeczką z góry na dół pociągnioną, a wpiſaniu zaś ma u dołu laſeczki i zakrzywienie ku prawey ſtronie.

r, *r,* ma kropkę u góry na prawey ſtronie laſeczki, które ſię z ſobą łączą.

t, *t,* ma przez laſeczkę na gòrze w poprzek przeciągnioną kreſkę.

Drugi gatunek liter, które ſię z więcey laſeczek z góry na dół pociągnionych robią.

n, *n,* ma dwie laſeczki u wierzchu z ſobą związane.

u, *u,* ma dwie laſeczki u dołu związane.

m, *m,* ma trzy laſeczki u wierzchu z ſobą związane.

Trzeci gatunek Liter, które ſię z ukoſowych laſeczek ſkładaią.

v, ma dwie ukoſowe laſeczki, ktòre ſię u dołu kończato ſchodzą.

y,

y, ma dwie ukoſowe laſeczki, ktòre ſię u dołu kończato ſchodzą, i pociągnionym od tey kończatości zakrzywieniem ſię kończą.

w, ma cztery ukoſowe laſeczki, z ktòrych po dwie u dołu kończato ſię ſchodzą, a u wierzchu dwie ſię śrzodkowe łączą.

x, *x*, czynią w druku dwie ukoſowe na krzyż położone laſeczki, a w piſaniu dwa *c* na wſpak obrócone.

z, *z*, ma ukoſową laſeczkę, oraz i przywierzchu iedne w lewą, drugą u dołu w prawą ſtronę w poprzek pociągnioną.

Czwarty gatunek Liter, które ſię z pòł-okrągło gęſtych kreśleniów czynią.

c, *c*, czyni prawdziwy pòł-krąg ſwą otwartością ku prawey ſtronie obròcony.

e, *e*, ma iak wyżey pòł-okręg z zakręceniem w kołko u wierzchu.

ę, *ę*, robi ſię z litery *e*, iak dopiero wyżey wyraziło ſię, przydaiąc do niey u dołu kreſkę proſtą, lub zakrzywioną.

s, *s*, robi ſię z dwòch pół-krągów na gòrze ku prawey ręce, a na dole ku lewey otwartością ſwą obròconych i z ſobą w iedno ſpoionych.

a, robi ſię w druku z proſtey laſeczki zakrzywioney z gòry i z dołu, oraz z przydanego u dołu na lewey ſtronie laſeczki małego pół-krągu, ku nieyże otwartością obròconego,

a, W piſaniu robi ſię z kſztałtu litery *c*, i z przydania do niey laſeczki u dołu w prawą ſtronę zakrzywioney, a ſwym połączeniem otwartość pół-krągu *c* zamykaiącey.

ą, *ą*, robi ſię zwyż rzeczoney litery a, z przydaniem u dołu kreſki małey albo zakrzywioney w prawą ſtronę albo proſtey.

Piąty gatunek Liter, które ſię z całego krągu robią.

o, *o*, czyni cały krąg,

g. *g*, ſkłada ſię w druku z dwòch *o* iedno pod drugim położonych, a we śrzodku z ſobą zakrzywieniem związanych.

W piſaniu zaś ſkłada ſię z *o*, i z przydanego u dołu pół-krągu otwartością ku lewey ſtronie obròconego.

Szóſty gatunek Liter, które u gòry laſeczki dłużſze nad inne litery maią.

l, *l*, czyni ſię z laſeczki nad inne dotąd wyrażonę litery dłużſzey, *w druku* bez żadnego zewſząd zakrzywienia, *a, w piſaniu* z małym na prawey ſtronie u dołu.

h, *h*, robi ſię z proſtey iedney pociągnioney w gòrę laſeczki z lewey ſtrony, a z drugiey niżſzey ze ſtrony prawey, ktòra ma wierzch zakręcony ku pierwſzey.

k, *k*, ma przy laſeczce iak wyżey w śrzodku na prawą ſtronę dwie ukoſowe kreſki.

d, *d*, ma przy laſeczce iak wyżey przy-

dłużſzey na lewey ſtronie u dołu pół-kręgu.

b, *b*, ma przy laſeczce iak wyżey przydłużſzey, na prawey ſtronie u dołu pòł-kręgu.

ſ, *ſ*, ma *w druku* wyciągnioną ku gòrze laſeczkę z haczykiem u góry na prawą ſtronę zakrzywionym z teyże laſeczki nierozdzielnie ciągniącym ſię, *A w piſaniu* drugi haczyk podobny wyżſzemu zwykł ſię u dołu z teyże laſeczki wyciągać na lewą ſtronę.

f, *f*, tak w druku iak w piśmie to ſię zachowuie, co ſię o literze *ſ*, wyraziło, z przydaniem tylko wśrzodku poprzeczney kreſki.

Siódmy gatunek Liter, które u dołu laſeczki dłużſze nad inne litery maią.

q, *q*, ma przy laſeczce, iak wyżey przydłużſzey na lewey ſtronie u wierzchu pół krągu.

p, *p*, ma przy laſeczce iak wyżey przydłużſzey na prawey ſtronie u wierzchu pòł krągu.

Namienione zwyż ciągi, czyli kreślenia liter mogą bydź od Nauczyciela dwoiakim ſpoſobem pokazane.

1mo. *Kiedy Nauczyciel dzieci liter przez wypiſanie onych uczy.*

2do. *Kiedy ſię dzieci wypytuie iak, i po czym ſię piſane lub drukowane litery od ſiebie rożnią i z ſwych ſię odmian poznawaią.* W czym Nauczyciel może ſobie według niżey wyrażonego

go ſpoſobu tak poſtąpić. Niech dzieciom napiſze literę z porządku iak ieſt na karcie 3. i niech im każe onęż powtórzyć kilka razy, a gdy ią wyrazić dobrze uczniowie potrafią, niech rozbierze ciągi litery, z których ſię ona ſkłada na części, i należycie wytłomaczy. *np.* ucząc poznawać literę *i* niech mówią = ta litera ma nad laſeczką kropkę; to zrobiwſzy niech poſtępuie daley, i przypiſze literę *r*. mówiąc = *ta litera zowie ſię r*, ma laſeczkę iak litera *i*, różniąc ſię tym, że kropkę ma przy prawey ſwey ſtronie, a nie u góry. Niech to pokazuie palcem, albo prątkiem, i niech daley na Tablicy kładzie po dwie litery razem, które ſą do ſiebie naypodobnieyſze i iak już ktore z nich dzieci poznaią, niech iedne zmaże, a drugą zoſtawi; albo inną podobną wyrazi, lub dawniey zmazaną przypiſze, a potym niech ſię pyta: czyli też ſame ſą? i niech im tłomaczy. Bo tym ſię kſztałtem dzieci do naylepſzego oznaczenia liter, i wypiſania onychże przyuczą, a częſto to robiąc nieomylnie ſię ſkutek, i zamierzenie przepiſane w tym otrzyma. Może ſię to ſamo czynić w pokazywaniu podobnym ſpoſobem ciągów liter i z drukowaney iakiey xiążki z wytłomaczeniem dokładnym każdey.

KONIEC.

